

כשהכול מתפרק: איך משיגים ביטחון בימי חוסר וודאות? מבוסס על לקו"ש לו/1

הימים אינם קלים והדאגות מצטברות. אם חשבנו שהחיסונים יפתרו את הבעיה וכבר נוכל לחזור לשגרה, מתברר שהילדים אינם מוגנים מהנגיף וספק אם יוכלו לשוב ולהפעיל את בתי הספר. ואם התנחמנו בכך שלפחות המבוגרים וקבוצות הסיכון יצאו מהאיום, בכל יום נוצרות מוטציות חדשות שלא ברור איך מתמודדים עמן.

ואולם ישנו כלי אחד שהופך את החיים. מכל הדרכים לשקט נפשי והפסקת הדאגות, ישנו כלי שעולה על כולם: ביטחון בטובו של הקב"ה. לאורך כל הדורות מלמדים גדולי ישראל שקיבלנו מפתח לשינוי הגורל מהקצה אל הקצה: הסתמכות על ה' והפגנת ביטחון שיהיה טוב – וכשחושבים טוב נהיה טוב.

המפתח הזה הוא, קודם כל, מצווה. לא מדובר רק בסגולה חסידית או בעצה טובה, אלא לדעת רבנו יונה מגירונדי, מדובר במצוות לא תעשה מחייבת, כמו שביתה ממלאה בשבת.

1. דברים כ: כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם - שערי תשובה לרבנו יונה שער שלישי: הוזהרנו שאם יראה כי צרה קרובה, תהיה ישועת ה' בלבו ויבטח עליה.

אבל לא מדובר רק בחובה, אלא במפתח לשינוי גורל. העובדה שהאדם מתעלם לחלוטין מכל האיומים ומכל הצרות ובוטח בישועתו של הקב"ה הקרובה לבוא – היא עצמה הופכת את חייו לחיוביים.

תהלים לבי: והבוטח בה' חסד יסובבנו - עיקרים מאמר רביעי ספמ"ו: כלומר ... מדרך הביטחון עצמו להמשיך חסד חנים על הבוטחים בה'.

ילקוט שמעוני ישעיה רמז תעג: שכל מי שבוטח בשמי – אני מצילו.

כך מספר האדמו"ר הרי"צ אודות חסיד בתקופתו של הצמח צדק, שבנו חלה אנושות והיה בסכנה קשה. החסיד עזב את הבית ויצא לנסיעה ארוכה לליובאוויטש כשבכל אותו זמן לא היה לו קשר עם הבית. עד שהגיע אל הרבי כבר היה שבור לחלוטין. הוא נכנס לחדרו של הרבי ופרץ בבכי. הרבי ענה חמש מילים: "טראכט גוט וועט זיין גוט". תחשוב טוב ויהיה טוב.

אגרות קודש הרי"צ ב עמוד תקלז: מענה אדמו"ר הצמח צדק לאחד שהתחנן אצלו לעורר רחמים עבור חולה מסוכן חס ושלום: טראכט גוט – וועט זיין גוט [חשוב טוב – יהיה טוב].

אולם הביטוי הכי עוצמתי שראיתי עד היום לכוחה של מידת הביטחון, הוא המכתב הבא. הוא עוסק במקרה נוגע ללב: יהודי עובד כשוחט בעיירה מרוחקת ומתפרנס בצורה מכובדת, פתאום נפטר אביו והוא לא יכול למצוא מנין וקדיש באותה עיירה. הוא שואל את הרבי מליובאוויטש האם עליו להמשיך לעבוד שם כדי לפרנס את משפחתו, ואז גם יוכל לשלם את הוצאות הקבורה של אביו, או העיקר לכבד את אביו ולומר קדיש וגם במחיר איבוד הפרנסה?

תחילה מציג הרבי את ההיבט ההלכתי: **אגרות קודש הרבי מליובאוויטש חלק ג עמוד שעב:** במענה על מכתבו מעש"ק השואל אם לחזור ולקחת משרת שוחט ובודק בעיר שאין בה מנין ולא יוכל לומר קדיש ולירד לפני התיבה (ויסמוך בזה על שני אחיו שיחיו), אבל על ידי זה ישתכר למחיתו ולמחית אנשי ביתו, וגם יוכל לסלק מה שהתחייב לתת על הוצאות קבורת אביו ז"ל. הנה התירו חז"ל כמה דברים מפני צורך הפרנסה ... ובפרט בנידון דידן ששני אחיו יאמרו קדיש וכו' ... ועוד שע"ז יוכל לסלק חלק מהוצאות הקבורה [שזה גופא כבודו של אביו]... ולכן ישכור איש אחר במקומו שיאמר קדיש.

וכאן מוסיף הרבי כמה שורות מהממות: וכל הנ"ל מפני שאיני יודע מצבו בעניין מידת הביטחון, אבל אם חזק הוא בזה, ובתמימות, ויחפש אחר כלי לפרנסה – יתן לו השי"ת פרנסתו במקום שיש מנין וכו' יוכל לקיים ככל המוטל עליו בעניינים הנ"ל.

ישנם שני נתיבים לנסוע במסע החיים. אפשר לנסוע בנתיב הטבעי בו אדם חי חיי טבע ואז ההלכה היא שעליו להעדיף את צרכי פרנסתו. ואולם ביכולתו לעלות על מסלול הביטחון בו תולה את יהו בטובו של הקב"ה ואז הדברים מסתדרים בכיוון הזה כנגד כל הסיכויים. כך שבמקום לצעוד **בעקבות הגורל**, אפשר **ליצור** את הגורל מחדש באמצעות הדבקות באהבתו של הקב"ה עלינו.

וכמובן, תפיסת הביטחון מעלה שאלות מהותיות שמעסיקות את גדולי בעלי המחשבה בכל הדורות: א. האם זה הוקוס פוקוס?! האם החיים הם תכנית כבקשתך בה אפשר לבטוח מה שרוצים והקב"ה יהיה מוכרח להתגייס לשרת אותנו?! האם אפשר לבטוח שאזכה השבוע בלוטו וכך יקרה?!

ב. והעיקר: על מה נשען הביטחון? כל מי שהתנסה במידת הביטחון מכיר את הספק: **אולי לא מגיע לי?! ואם 'אבא יגיד לא' ח"ו?! הרי אני עובד אצלו ולא הוא עובד אצלי ואיך אפשר לבטוח שהוא יתגייס להגשים את משאלותיי? האם מישהו מבין את חשבונות שמים ויכול לצפות את החלטות ה'?!**

הרי אפילו יעקב אבינו - שהובטח ישירות מהקב"ה לשמירה והגנה מצרות לבן ועשיו - היה מודאג מעשו ככתוב "וירא יעקב וייצר לו" וחז"ל מפרשים "שמא גרם החטא!" ומה נאמר אנחנו? וכי מישהו מאתנו יכול להיות סמוך ובטוח שהוא ראוי לטוב וחסד ולהגשמת כל משאלותיו?!

הנה תמיהת הרבי עצמו על גישת הביטחון:

ליקוטי שיחות לו עמוד 3: צריך ביאור: מהו היסוד לוודאות זו [שיהיה בסדר], הרי אפילו כשיש הבטחה מפורשת מה', יתכן שלא תתקיים ההבטחה 'שמא גרם החטא', וכל שכן כשאין הבטחה מפורשת מה' והרי כל אחד צריך לחשוש מכך שהרי 'אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא'?

[בפתח הדברים חשוב להבהיר כי אין כל סתירה בין מידת הביטחון ובין חובת ההשתדלות הטבעית להביא את הברכה בדרכי הטבע. שכן הביטחון הוא רק הגישה הנפשית בבסיס ההשתדלות ולא בא להחליף את חובת ההשתדלות, ואכמ"ל].

ב. טרם ניגש לעניין, ניגע תחילה בנקודה מהותית בפרשת השבוע. ההבנה הזו - אודות מרכזיות מידת הביטחון וחיובותה בחיים היהודיים - מיישבת פלא עצום במרכז הפרשה.

החצי השני של פרשת "בשלח" מאריך בנס אחד ומיוחד: ירידת המן מהשמיים. חודש אחרי יציאת מצרים, נגמר המזון שלקחו עימם מהמדינה. בבוקר ט"ו באייר הם נותרו ללא לחם למחר. עם ענק של מיליוני אנשים וילדים תקוע במדבר בלי פחמימות. החלו תלונות והקב"ה הכריז על נס שלא היה כדוגמתו: לחם מהשמים. אם אין לחם מהארץ - ייפול לחם מלמעלה. במשך ארבעים שנה היו בני ישראל מסודרים ללא דאגות פרנסה. הם חיו על חשבון הבנק שפרגן אוכל חופשי ללא הגבלה.

על פניו, מדובר לכאורה בנס הניסים, בפינוק שלא היה כדוגמתו. ואכן אנו לא מפסיקים לעשות תזכורות על נס ירידת המן. אנו מניחים בשבת "לחם משנה" על השולחן, לזכר העובדה שהמן ירד ביום שישי במנה כפולה - הן עבור יום שישי והן עבור יום השבת וכך לא נאלצו לצאת ללקוט בשבת. אנו גם מכסים את החלות במפה, כדי להזכיר שהמן ירד עטוף בשכבת טל מלמעלה ומלמטה.

ואולם מוצאים את ההיפך הגמור: הקב"ה, ובעיקר משה רבנו אומרים מילים קשות בגנותו של המן. ראשית, כאשר מבשר הקב"ה בפרשתנו על הנס שעומד להתרחש, הוא כלל אינו מגדיר זאת כמתנה, אלא להיפך: "כניסיון", כבחינה, האם ישראל יישאר דבוק בו - **למרות הסבל של המן!**

¹ **בדיחה:** ראש ישיבה ישב עם תלמידיו בין עצי היער והעביר שיעור נלהב על מידת הביטחון. "בטחון אמתי הוא אדם שיושב ביער ופתאום מתקרב דב ענק והוא אינו נבהל ובוטח בישועת ה' כהרף עין". הרב לא הספיק לסיים את המשפט והנה מגיח דב במשקל 500 קילו, השיניים המחודדות שלו בולטות החוצה והוא מרחרחר לחפש טרף. הרב נותר ממקומו, טיפס על העץ הקרוב, תוך שהוא נזהר לא לנשום. אחרי שהסתלק הדוב, הביטו התלמידים ברבם וציפו להסברים. הוא הצטדק: "יש בטחון ויש ליתר בטחון...".

2. שמות טז,ד: ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו, למען אנסנו הילך בתורתי אם לא.

פשטות הדברים היא שהמן לא היה מתנה ופינוק. ההיפך הגמור. הוא היה קושי וסבל ונועד בכלל לניסיון לראות האם עם ישראל לא יעזוב את הקב"ה. ומה שהקב"ה אומר במילים קצרות, משה רבנו מרחיב במילים מבהילות בפרשת "עקב":

דברים ח: וזכרת את כל הדרך אשר הליכך ה' אלוקיך זה ארבעים שנה במדבר, למען ענתך לנסתך לדעת את אשר בלבבך התשמר מצותיו אם לא: **ויענך וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת ולא ידעו אבת'ך למען הודעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם.**

משה מכריז כי המן היה עינוי וסבל מתמשך של ארבעים שנה. פשוט צעדנו רעבים במדבר. אלו מילים כל כך בוטות שהן המקור למצוות התענית ביום הכיפורים. התורה מצווה לענות את נפשותינו ביום הכיפורים, אבל לא אומרת כיצד מענים? מהו עינוי? אולי לקבל 39 מלקות בכניסת היום הקדוש? מכך שמשה מקשר כאן את העינוי עם הרעב שהשרה המן, לומדים שעינוי הוא להרעיב את עצמנו יממה שלמה ביום הכיפורים.

יומא עד,ב: דבי רבי ישמעאל תנא נאמר כאן ענוי [ועניתם את נפשותיכם] ונאמר להלן ענוי [ויענך וירעבך ויאכלך את המן] מה להלן ענוי רעבון - אף כאן ענוי רעבון.

ואנו קוראים ולא מאמינים: האם הקב"ה ומשה מדברים או קרח ודתן ואבירם?! איך אפשר להגדיר את המתנה המופלאה שחסכה ארבעים שנה דאגות פרנסה בתור "ניסיון" ו"הרעבה"?!²

אברבנאל: מה הניסיון בתת להם לחם לאכול דבר יום ביומו והרי היה זה חסד גדול ולא ניסיון? **אור החיים:** משמעות הדברים היא שגנאי המן יגיד, שאכילת המן היתה רעבון, וזה אינו שמציין שהתורה הרבתה בשבחי המן?

התשובה היא, שהמן נתן לחם, אבל לקח את היציבות. המן מילא את הבטן, אבל רוקן את הנפש. כי המן ניתן "מדי יום ביומו", כלומר, הוא ניתן לאותו יום בלבד וכך לא היה רוגע אודות מה שיקרה מחר. ביחד עם המן צירף הקב"ה הוראה מעניינת: לגמור את הכל באותו יום ולא להשאיר למחר, ומי שהתחכם גילה שהמן הבאיש והתמלא תולעים. וכך נוצרה מציאות קשה: הם הלכו לישון מדי לילה עם מקרר ריק.

ואדם אינו יכול לשבוע היום, אם הוא דואג ממחר. הוא אינו יכול להתמלא היום, אם אינו יודע מה יאכל למחר. הזכרנו בעבר את "פירמדת הצרכים" של הפסיכולוג היהודי, אברהם מאסלו. הוא טוען שהצרכים האנושיים הבסיסיים ביותר הם "קיום" ו"ביטחון". ראשית, צריך האדם אוכל ושינה, אבל מיד אחר כך הוא זקוק ליציבות. הוא מוכרח לחיות בתוך מערכת של כללים ברורים שמעניקה לו ביטחון והגנה. הוא יודע מה יקרה מחר ומחרתיים ולא חושש מהפתעות. ואולם המן נתן מזון, אבל לקח את העצמאות והיציבות, כי כל לילה לא ידעת מה יהיה מחר. [ראו תוספת יפה בהערה²].

רמב"ן דברים שם: כבר פרשתי בפרשת המן טעם 'למען עונתך לנסותך', כי היה ניסיון גדול, שייכנסו במדבר הגדול ואין בידם כלום מן המן, אלא ירד דבר יום ביומו וחס השמש ונמס וירעבו אליו מאוד.

מה הייתה באמת המטרה בכך? מה אכפת לקב"ה לתת להם לשמור ולאגור ולהקפיא מן לחודש קדימה? כאן מגיעים אל הנקודה: המן היה **סדנא למידת הביטחון**. הוא לא נועד לתת לחם, הקב"ה היה יכול לספק לחם באלף דרכים טבעיות ללא ניסים, כמו לשלוח תגרים ממדינה סמוכה שימכרו להם חיטה ולחם. המן נועד למטרה אחרת: להטמיע את הידיעה שהקב"ה לוקח אחריות למזוננו.

² זה מסביר את הטענה החוזרת ונשנית: "ויאמרו אליהם בני ישראל מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשובע". וכל אחד מתפלא: האם היה מדובר במטורפים?! באנשים אכזריים שמוכנים להמציא כל שקר?! וכי הם לא זכרו מה עבר עליהם במצרים "מקוצר רוח ומעבודה קשה"?! אולם במצרים היה קשה, אבל היה **סדר**. הייתה יציבות. ידעת שכל היום אתה עובד, אבל בסוף היום עומד בתור ומקבל חתיכת בשר. הכללים היו ברורים ואנשים מוכנים לשלם כדי לחיות בתוך מערכת יציבה של כללים.

מדי לילה הם הלכו לישון עם מקרר ריק וכשהילד שאל מה נאכל בבוקר? אבא ענה משפט אחד: "מי שדאג לנו עד היום – ידאג גם הלאה". לא הגענו עד כאן בכוחות עצמנו ומי שהביאנו עד הלום יביאנו גם הלאה. כך לילה אחרי לילה בבית הספר לאמונה שנמשך ארבעים שנה.³

ולכן עומק ההנצחה במצוות לחם משנה וסעודות שבת, היא לא רק להזכיר שקיבלנו לחם, אלא הרבה יותר: לזכור שאנחנו לא לבד במרדף אחרי הפרנסה. יש שותף למעלה שהביא אותנו לעולם ומרגיש אחריות לחיינו.

הנה המדרש המופלא שאומר זאת במילים חדות (ואולי מהראוי לתלות אותו על הפריג'יידר...):

מכילתא: 'יצא העם ולקטו דבר יום ביומו' [לאותו יום בלבד, ללמדם] שמי שברא יום ברא פרנסתו. מכאן היה רבי אליעזר המודעי אומר: כל מי שיש לו מה יאכל היום ואומר מה אוכל למחר? הרי זה מחוסר אמונה, שנאמר 'למען אנסנו הילך בתורתך אם לא'.

כפרפרת מתוקה לכך, נוסף וארט מיוחד במינו (ראיתי בספר 'תכלת מרדכי', להרב מרדכי (מוטי) אלון): אחד המנהגים המרתקים בליל הסדר הוא הטמנת והוצאת האפיקומן. בתחילת הלילה פורסים מהמצה האמצעית ומטמינים בתוך הכרים, ובסוף הסדר מוציאים את ההטמנה ואוכלים לאפיקומן.

ולא צריך להיות מפרש כדי לתמוה: מי נגד מי? אם מוציאים למה מטמינים ואם מטמינים למה מוציאים? נשאר את המצה על השולחן ונאכל אותה כיתר הכזיתים של המצה והמרור? הרעיון מדהים: בתחילת הסדר אנו נוהגים כעבדים בורחים מהאדון, ומהותו של עבד הוא ההטמנה, האגירה לשמור כדי שיהיה למחר... כל אחד שיש לו סבא וסבתא יוצאי השואה או המחנות, מכיר את הבוידעם המלא שמאטעס שלא זורקים אותם. כי עבד לא זורק, הוא רק שומר, לך תדע מה יהיה מחר...

אבל בסוף סדר פסח, אחרי שגילינו את רצף המסירות והחסדים של הקב"ה אלינו, שהוציאנו ממצרים והעברנו את הים ונתן לנו את התורה והביא אותנו לארץ ישראל, אז מוציאים את החסכוניות ואוכלים אותם. מפסיקים לדאוג ונותנים צ'אנס לשותף הגדול שימשיך וידאג לנו כמו שדאג עד היום. בהערה⁴ הובא סיפור פולקלור יפה כדוגמה למידת הביטחון.⁵

³ יש לקשר זאת לכך שהשהות במדבר נמשכה ארבעים שנה, שכן מבואר בארוכה (לקו"ש חל"ט/185 והארכנו בעבר) שארבעים שנה הם משך הזמן להיבנות מחדש ולגבש תפישת עולם שלימה.

⁴ באמצע החורף באוקראינה התקבצו ילדי העיירה "אניפולי" להשתובב. הם הניחו קרש מעל השלולית עם הגשם והבוץ, וכאשר התקרב מישוהו לחצות את השלולית, היו סוחבים את הקרש ואותו איש טרוד במחשבותיו היה מחליק לתוך הבוץ. פעם השתובבו כדרכם, אבל נפלו רחוק מדי. בלי להביט מי עומד מולם הם סחבו את הקרש, אבל גילו לתדהמתם שהפעם עשו טעות נוראה: זה היה הצדיק רבי זושא מאניפולי בכבודו ובעצמו. מנהיג החבורה הרגיש כאב איום. עצוב שב הביתה וסיפר לאביו את אשר אירע. חשבו ביחד כיצד לפייס את רבי זושא ועלה בדעתם רעיון: רבי זושא נהג להתפלל באריכות עד הצהריים ואחר כך נותר שעות ארוכות בבית הכנסת ללמוד תורה, וכך יצא שרוב היום הוא צם. החליטו להכין ארוחת בוקר בריאה ומזינה והבן יישא את המגשים לבית הכנסת ויניח אותם לפני שולחן הצדיק.

למחרת בבוקר התגייסה כל המשפחה להשתתף בהכנת הארוחה לכבודו של הצדיק, ובשעה 12 בצהריים הוביל אותה הנער לבית הכנסת. הוא הניח את המגשים על השולחן ויצא החוצה מרוצה. אבל מישוהו עמד מהצד וכמעט נפל והתעלף. זה היה שמש בית הכנסת. הסדר בכל יום היה שרבי זושא היה מסיים את התפילה לקראת הצהריים ואז מכריז: "אבא, זושא רעב", וזה היה סימן עבור השמש להגיש אוכל שהכין עבורו. כך נהג השמש שנים רבות, אבל בדיוק יום קודם חלף לו הרהור ספק בראש: "מה זה 'אבא, זושא רעב' וכי אבא מכין את האוכל?! הארוחה יורדת מהשמים?! הרי אני עובד שעה ארוכה לארגן הכול". כבעס החליט להימנע למחרת מהכנת האוכל לצדיק ואז רבי זושא יבין ששתי ידיים עומדות מאחורי האוכל. הוא הסתתר בחוץ, המתין לקריאה "אבא, זושא רעב" והתכוון להישאר בחוץ. ואולם הדלת נפתחה ומישוהו אחר הוביל מגש עמוס אוכל, כאילו שערר השמים נפתחו לכבודו של רבי זושא...

⁵ מספרים על אישה כורעת ללדת שרגע לפני הלידה בעלה נפטר (ל"ע). השכנים היו מודאגים לפרנסתה, אך היא הרגיעה אותם באומרה: "יש לי מאן". הם חשבו שהכוונה היא "מאן" באידיש, כלומר: "בעל" ולא הבינו על מה מדברת. היא הסבירה: יש לי את הפתגם 'מאן דיהיב חיי – יהיב מזוני'. (יסוד הפתגם בתענית ח, ב): "דכי יהיב רחמנא שובעא, לחיי הוא דיהיב".

ואחרי כל זה שבה ועולה השאלת המרכזית: איך בוטחים? מהיכן רוכשים ביטחון? אדם שעבר תהליך עמוק של פיתוח האמונה ורוצה לבטוח בקב"ה באמת – שואל אבל איך אבטח? **מי אמר שמגיע לי שיתגשמו משאלותיי ואולי לקב"ה יש ח"ו תכניות אחרות עבורי?**

ג. מחמת השאלות הללו, ישנה גישה שמצמצמת מאוד את משמעות מידת הביטחון. לגישה זו **כל מה שהנחנו אינו נכון**. כל הנאמר לעיל הוא "המצאה חסידית" נהדרת, שאיננה נכונה. האדם אינו יכול להיות בטוח שהרצונות שלו יתגשמו, משום שהקב"ה לא 'עובד אצלו' ולא מקבל הוראות ממנו...

עניין הביטחון הוא אחר לחלוטין: אמונה שמה שיקרה הוא מה' ולכן **מה שיקרה הוא לטובה!** הביטחון הוא אינו שהתוכניות שלי יתגשמו, להיפך, זאת המוכנות להתבטל ולקבל את הנהגת ה' בעולם ולא לכעוס ולא להישבר, כי הכול בא מהקב"ה ואם זה ממנו – זה בוודאי טוב. ה' יודע טוב ממני מה הטוב והנכון עבורי, ולכן גם אם יקרה חלילה דבר רע ונורא, בטוח שתכליתו טוב ואי שם בעתיד – בעולם הזה או אולי רק בעולם הבא - הוא יתברר כדבר טוב.

3. חובת הלבבות שער הביטחון פרק א: מהות הביטחון היא מנוחת נפש הבוטח ושיהיה לבו סמוך על מי שבטח עליו שיעשה הטוב והנכון לו! בעניין אשר יבטח עליו.

בצורה נחרצת יותר מובאים הדברים בקונטרס אמונה וביטחון של החזון איש פרק ב: "טעות נושנה נתאזרחה בלב רבים במושג בטחון, שם בטחון המשמש למדה מהוללה ועיקרית בפי החסידים, נסתובבה במושג חובה להאמין בכל מקרה שפוגש האדם ועמידתו לקראת עתיד בלתי מוכרע ... כי **בטח יהיה הטוב** ... ואין הוראה זו בביטחון נכונה, שכל שלא נתברר בנבואה גורל העתיד, אין העתיד מוכרע, כי מי יודע משפטי ד' וגמולותיו ית'?" אלא עניין הבטחון הוא האמון שאין מקרה בעולם וכל הנעשה תחת השמש הכול בהכרזה מאתו ית'".

ובאמת לפי הגישה הזו אין הבדל מהותי בין "אמונה" ל"ביטחון", אלא הביטחון הוא מנוחת נפש הבוטח מתוך אמונה בכך שהעולם הוא מקום מנוהל וה' רוצה את טובת האדם. ביטחון מסוג זה אינו מעניק **שמחה**, שהרי איש אינו יודע אם חלומותיו יתגשמו, אלא נוסך **רוגע ושלווה**. הבוטח אינו דואג, משום שהכול מנוהל מלמעלה ומה שצריך לקרות לפי החלטת ה' הוא מה שיקרה.

וארט: המילה 'דאגה' בעברית מורכבת מארבע מתוך חמש האותיות הראשונות בסדר האלף-בית: א, ג, ד, ה. למה דילגנו על האות ב' משום שב' מזכירה את המילה "ביטחון" וכשיש ביטחון אין דאגה.

יש לומר מקור קדום לגישה כזו בסיפור המפורסם עם רבי עקיבא (ברכות ט, ב, ראו הסבר דומה בליקוטי שיחות ב/393): רבי עקיבא הלך בדרך והגיע לעיר אחת. ביקש להתארח בה ולא נתנו לו. אמר כל דעביד רחמנא לטב עביד. יצא לישון ביער והיו עמו תרנגול חמור ונר. באה הרוח וכיבתה את הנר, בא החתול ואכל את התרנגול ובא האריה וטרף את החמור. אמר רבי עקיבא: כל דעביד רחמנא לטב עביד. בלילה באו גייסות ושבו את כל בני העיר. אמר רבי עקיבא: לא אמרתי לכם כל דעביד רחמנא לטב עביד?! הרי אם הייתי מתארח בעיר, ואם היה הנר מאיר והחמור והתרנגול מרעישים היו מוצאים אותי השודדים ופוגעים בי.

והנה, תפיסת האמונה של רבי עקיבא אמרה רק שמה שקרה – קרה לטובה. אבל רבי עקיבא לא אמר יותר מזה: שחלומותיו יתגשמו כפי שמתכנן אותם. התוצאה הסופית הייתה **היפך התוכניות שלו** והוא בוודאי היה מעדיף לוותר לכתחילה על כל הסיפור. בסופו של דבר הוא נשאר בלי נר, בלי חמור ובלי תרנגול והיה עליו להוציא כסף כדי לקנות אחרים. אלא תפיסת האמונה שלו הייתה רק שהוא אינו יודע מה טוב עבורו ומה שקרה – קרה לטובה.

עד כאן גישה אחת במהות הביטחון, אבל היא מעוררת כמה קושיות: א. לא ממש ברור מה בין "אמונה" ל"ביטחון" ומדוע מצאנו לשונות מיוחדים כמו "בטח בה' עדי עד", "ישראל בטח בה'" וכו'?

ובעיקר: הרי פסוק מפורש בתהילים "הבוטח בה' - **חסד יסובבנו!**" ופירש העיקרים כנ"ל מקור 1: "מדרך הביטחון להמשיך **חסד חינום** על הבוטחים". היינו שבכוח הביטחון לגרום להשפעת חסד ולמילוי רצונותיו ואף אם לא מגיע לו? כך שזו אינה המצאה חסידית, אלא פסוק מפורש בתהלים.

הרבי מליובאוויטש מציג גישה מיוחדת במינה בבסיס הפילוסופיה של מידת הביטחון.

ד. מספרים על בני זוג שהיו נשואים שנים רבות ולא זכו לילדים. הם ניסו טיפולים קשים, אך שום דבר לא הועיל. החליטו ללכת לאדמו"ר שלהם ולבקש ברכה לזרעא חייא וקיימא. הצדיק שמע את תחינתם ובירך אותם שעוד בשנה זו יזכו לחבוק ילד. אחרי שנה, התקיימה הברכה והם עשו ברית מילה.

החסידים נכנסו לאדמו"ר וסיפרו בהתפעלות כיצד התקיימה הברכה שלו באופן נסי. אמר להם האדמו"ר כך: אגיד לכם את האמת. זאת לא הברכה שלי שפעלה את הנס, אלא האמונה של ההורים. אחרי שהם קיבלו את הברכה ממני, הם התמלאו באמונה פשוטה שכך יקרו הדברים בפועל, והלכו ישר לחנות למוצרי תינוקות וקנו חדר שינה, מיטה ועגלה עבור התינוק שעוד מעט יבוא לעולם. הביטחון הברור שלהם בישועת ה', הוא פתח את הצינור.

הרעיון של הביטחון הוא שהקב"ה לא משיב את פני האדם ריקם. הקב"ה קבע כלל בעולמו שהוא נוהג עם האדם לפי עיקרון של מידה כנגד מידה ומה שהאדם נותן – מקבל בחזרה.

וכיון שהאדם מרים את עצמו למצב כזה בו שום דבר אינו תופס מקום אצלו, הוא לא מתפעל מהייאוש שמקרינים הרופאים ולא מהמבע המאיים של מנהל הבנק, אלא מרים את עצמו ואומר: "רבש"ע, אתה אבא שלי ואתה אוהב אותי, ואני יודע שאתה כל יכול ובטוח שלא תשאיר אותי במצב הזה" – זה גופא מעורר יחס דומה מלמעלה ונשברים עבורו כללי הטבע.

ביטחון הוא לא משחק ילדים, זה לא משחק ב"כאילו". זה לא שאין לי מה להפסיד, אז בסדר, אני בוסט בה'. ממש לא. זאת עבודה עמוקה של האדם להתעלות לחלוטין מעל המציאות הטבעית ולבטוח באהבתו של הקב"ה אליו – ואז זוכה לשפע דומה מלמעלה.

לכן אין כאן שאלה כפי שפתחנו: האם הביטחון הוא תכנית כבקשתך?! ואם אחליט שהפועל ראשון תזכה באליפות המדינה?! זה לא עובד ככה⁶. ביטחון הוא התעלות לרמת מודעות נעלית כזו שהכול כאין וכאפס לפניו יתברך וה' אוהב כל אדם "כמו הורים זקנים שאוהבים בן יחיד שנולד לעת זקנתם", כלשונו הידועה של הבעש"ט, וכשאדם מקרין גישה כזו – היא מעוררת שפע דומה מלמעלה.

מסופר על החסיד רבי משה יצחק מיאסי כי בימים הקשים שהיה רבנו הזקן במאסר, הוא אסף כסף בין החסידים כדי לקנות תפוחי אדמה. שאלו אותם: "מי צריך עכשיו תפוחי אדמה?", ולמה זה יותר חשוב מלאסוף כסף כדי לעשות פעולות לטובת שחרור רבינו?

ענה להם שעוד מעט יהיה נס חג הגאולה ואז יחפשו משקה ולא יהיה להשיג, ולכן הוא מכין כבר עכשיו כסף לתפוחי אדמה עבור המשקה... זה ביטחון.

בכך מובנת השאלה על מה מבוסס הביטחון? מי אמר שמגיע לי לקבל? ושמה גרם החטא? אמנם הביטחון הוא מסלול עוקף דין ומשפט. הוא נתיב מיוחד עבור זה שלא מגיע לו לקבל על פי הסדר. שכן עצם העובדה שהוא מרים את עצמו למצב כזה של ביטחון, זה ממשיך יחס דומה מה' והוא זוכה לטוב הנראה והנגלה אף אם לא מגיע לו לפי זכויותיו בכלל.

⁶ למה הדבר דומה? מספרים על חכם שדרש בבית הכנסת כי מי שבטוח בלב שלם שיזכה בהגדרת הלוטו – יזכה. אדם פשוט שמע ולקח את הדברים ברצינות. הוא עזב את העבודה, קנה כרטיס לוטו בהגרלה של מאה מיליון דולר והמתין לזכייה המובטחת. חלפו כמה שבועות והוא לא זכה בהגרלה. במקום זה, באה לביתו עניות ודלות של מובטל מעבודתו.

חזר היהודי לאותו חכם והתלונן שההבטחה לא קוימה. שאל החכם האם בטח בה' בלב שלם שיזכה? "כן, בלב שלם". אמר החכם כך: "בטוח אצלי שהכרטיס יזכה בהגרלה הקרובה, ואני כל כך בטוח שברצוני להציע עסקה: אקנה ממך את הכרטיס בחמישים מיליון דולר במזומן. היהודי חשב רגע וההצעה מצאה חן בעיניו: מוטב חמישים ביד, ממאה באוויר... אמר החכם: לכן לא זכית בהגרלה, כי אינך בטוח באמת שתזכה. אילו היית בטוח בכך כמו שמחר תזרח השמש ברקיע, לא היית מוכר פרס של מאה מיליון בחמישים מיליון..."

ליקוטי שיחות לו עמודים 4-5: יובן זה עפ"י דברי רבנו הצמח צדק שענה לאחד שהתחנן אצלו לעורר רחמים רבים על חולה מסוכן ח"ו: 'תחשוב טוב – יהיה טוב' ... ונראה לבאר בכונת הדברים ... ביטחון הוא עבודה ויגיעה בנפשו והיא מביאה את חסדי ה' הבאים כתוצאה מעבודת ויגיעת האדם לבטוח בה: על ידי שהאדם סומך באמת ובעומק נשמתו רק על הקב"ה לבד, עד שאינו דואג כלל, הרי התעוררות זו גופא פועלת שהקב"ה מתנהג עמו באופן זה שמטיב עמו – גם אם לולי זאת אינו ראוי.

קעת נוכל להבין דבר תמוה: בפרשת שמות מסופר כיצד משה יצא אל דתן ואבירם שהתגוששו ונזף בהם: "רשע למה תכה רעך". בתגובה אמרו בציניות: "הלהרגני אתה אומר כאשר הרגת את המצרי?!". וכאן אומרת התורה דבר תמוה: "ויירא משה ויאמר אכן נודע הדבר - וישמע פרעה ויבקש להרוג את משה".

והשאלה פשוטה: מה קשר הדברים בין זה שמשה פחד לזה שפרעה שמע? הרי פרעה שמע זאת מדתן ואבירם ולא ממשה?

אלא כאן נמצא יסוד העניין כמבואר בלקו"ש שם עמוד 6: **היות שמשה פחד - לכן פרעה שמע.** העובדה שהוא תלה עצמו בדרכי הטבע המשיכה סוג כזה של התנהלות כלפיו. אולם אילו היה מרים את עצמו לדרגה שבה הטבע אינו תופס מקום ואומר בביטחון מוחלט 'אני עשיתי את הדבר הנכון והרגתי את המצרי שרצה לפגוע ביהודי ולכן בוודאי לא אנזק מזה' – כך היה מתגשם.

מה מסקנת הדברים הלכה למעשה? ישנו מכתב מופלא בו כותב הרבי כי הדרך היהודית היא הפוכה מדרך העולם. העולם ממתין שיהיה טוב ואז שמח ומחייך ואילו אצל יהודים עובדים הדברים באופן של 'לכתחילה אריבער': **קודם מחייכים וזה גופא גורם שיהיה טוב.**

(יש להעיר שהדבר מתאים לכל מיני מחקרים שמביאים היום, כי כמה דקות של חיוך בכל בוקר, גורמות להפרשת סרוטונינים במוח וזה גופא גורם להרגשה טובה.
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3225828,00.html>.)

אגרות קודש טז עמוד רנב: בטח שמע פתגם אדמו"ר מהר"ש שהעולם אומר שכשאי אפשר ללכת מלמטה הולכים מלמעלה, ואני אומר שמלכתחילה צריך ללכת מלמעלה. והוא הדין כאן: אע"פ שלכאורה צריך לחכות עם השמחה הגלויה עד שיוטב מצב הבריאות בפועל, הנה יש מקום לומר ע"פ נוסח הנ"ל **להקדים השמחה על הטבת הבריאות אף שלע"ע אינה בגלוי וזה עצמו ימהר העניין.**

אנו מתקרבים לחודש אדר ונסיים בסיפור מופלא (רבים השיב מעוון א/96): בצפון הארץ גר יהודי צרפתי בשם יהודה בן שושן ונולדה לו בת יחידה אחרי כעשר שנות נישואין בזכות ברכה של הרבי. בגיל עשר החלה הילדה להתלונן על כאבי ראש ואחרי סידרת בדיקות גילו שיש לה ל"ע גידול ממאיר במוח. העצה היחידה הייתה לטוס לבוסטון ושם לשקול ניתוח.

כשהגיעו לשם, הציעו הרופאים שתי אפשרויות: ניתוח - שהם אינם יכולים להבטיח שתתעורר ממנו או להשאיר אותה כך והיא תוכל לשרוד חצי שנה. האבא נשבר לחלוטין ואולם אשתו עודדה אותו לנסוע לניו יורק, מרחק שעתיים מבוסטון, ולהתייעץ עם הרבי שבירך אותם בזמנו להולדת הילדה.

הוא נסע לניו יורק ונכנס ליחידות ופרץ בבכי נורא. בקושי הצליח להוציא מילה מהפה ולספר על הצרה שלהם. הרבי הביט בו ואמר "משנכנס אדר מרבים בשמחה ואתה בא לעשות ההיפך?! מי הרשה לך להכניס עצבות לתוך החדר שלי?" האבא חשב שהרבי מתבדח והחל לצעוק 'זה החיים של הבת שלי', אך הרבי השיב בתקיפות: "וככה תציל את הבת שלך ע"י שתכניס עצבות לתוך החדר בחודש אדר?!"

האבא אמר שהוא מוכן להיות בשמחה, אבל איך אפשר? הרבי ענה: "אדר זה חודש של שמחה בגלל ונהפוך הוא", ואז הפך את שתי ידיו מצד ימין לצד שמאל ואמר: "מתהפך, הכל מתהפך".

האבא יצא החוצה ופתאום נזכר שהוא שכח לקבל מהרבי תשובה מה לעשות עם הניתוח? הוא ביקש מהמזכיר להיכנס שוב, אבל המזכיר סירב משום התור הארוך והציע לו לכתוב פתק והוא יכניס זאת לרבי. האיש התיישב וכתב והרבי השיב דרך המזכיר כי כבר ענה לו ביחידות. אולם האבא התעקש שהוא רוצה תשובה ברורה מה לעשות.

הרבי ענה ש'אם דווקא שואל, אז שיתיעץ עם רופא שלישי'. למעשה, מאוחר יותר הבין את המשמעות החמורה של הדברים. רופא שלישי ייעץ לעשות את הניתוח וכאשר פתחו את הראש, גילו נס: הגידול לא היה כמו שחשבו, אבל לניתוח עצמו היה מחיר כבד והילדה לא חזרה לדבר.

בפסח הם שהו אצל בן משפחה בפלטבוש ובסעודת משיח הלכו להתוועדות אצל הרבי. באחת ההפסקות בין השיחות הרבי קרא לו ונתן שתי חתיכות מצה ואמר כך: "המצה היא מאכל של רפואה ומאכל של אמונה. חתיכה אחת תיתן לבת שלך שיהיה לה רפואה וחתיכה אחת תיקח לעצמך שתהיה לך אמונה. הבת שלך אינה צריכה לסבול מכך שחסר לך אמונה".

אחר כך בעת חלוקת הכוס של ברכה הוסיף הרבי: "הסדר הוא, קודם חודש ניסן שהוא חודש של אמונה ואחר כך חודש אייר שהוא חודש של רפואה, אבל כאן יכול להיות ונהפוך הוא, והרפואה של הבת לא תחכה עד שתהיה לך אמונה, אלא קודם היא תהיה בריאה ואחר כך תבוא האמונה שלך...". מיותר לציין כי מאותו ערב נעלמו לחלוטין כל קשיי הזיכרון והדיבור של הבת.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בת יוסף דב**

**ולעילוי נשמת האישה החשובה השלוחה
מרת אסתר ב"ר יעקב וחסובה ע"ה
סוחר**